

KÖYHYYSVAHTI

SUOMEN KÖYHYYSRAPORTTI 2018

EAPN-Fin
2018

KÖYHYYSVAHTI

SUOMEN KÖYHYYSRAPORTTI 2018

Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin

Toimittaneet: Anna Järvinen, Tarja Pajunen, Erja Saarinen ja Jiri Sironen

Kuvat: Jouko Vatanen ja Marjo Rinne

Taitto: Annikki Pesonen

www.eapn.fi

SISÄLLYS

1. Köyhyys ei ole poistunut Suomesta
2. Mitä köyhyys on?
3. Miten köyhyys kehittyy Suomessa?
4. Keitä köyhyys koskee ja mitkä ovat heidän tilanteensa keskeiset haasteet?
5. Mitä Suomi ja EU tekevät köyhyyden vähentämiseksi?
6. Miten köyhyyttä tulisi vähentää?
7. Viitteet ja lähteet

1. Köyhyys ei ole poistunut Suomesta

Köyhyys lisääntyi Suomessa huomattavasti 1990-luvun suuren laman aikana ja sitä seuranneena nousukautena ja jäi sen jälkeen korkealle tasolle. Suomi sitoutui vuonna 2010 vähentämään köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien ihmisten määrää 150 000:lla vuoteen 2020 mennessä osana EU:n Eurooppa 2020 -strategiaa.¹ Nyt näyttää selvältä, ettei tavoite toteudu.

Tässä Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisen verkoston EAPN-Finin köyhyysraportissa käydään läpi tuoreimpia köyhyyttä koskevia tilastotietoja ja trendejä sekä esitetään verkoston näkemykset köyhyyden vähentämiseksi. EAPN-Fin on osa Euroopan laajuisista The European Anti-Poverty Network, EAPN -kansalaisjärjestöverkostoa. Sen tavoitteena on lisätä köyhyyttä kokeneiden ihmisten osallisuutta sekä vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta.

EU:n Eurooppa 2020 -strategian sitoumuksen lisäksi Suomi on sitoutunut puolittamaan köyhyyden vuoteen 2030 mennessä osana YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden ja Agenda2030-toimintaohjelman kansallista toimeenpanoa. Jotta tämän tavoitteen saavuttamisessa onnistuttaisiin EU:n 2020-strategian tavoitetta paremmin, on toimiin ryhdyttävä tehokkaasti.

Köyhyys on Suomessa vähentynyt 2010-luvulla vain vähän. Pienituloisten toimeentuloa ovat viime vuosina vaikeuttaneet perusturvaetuuksien leikkaukset ja jäädytykset. Ajanjaksoilla 2012–2015 sosiaalietuuksiin tehdyt muutokset olivat pienituloisia suosivia. Sen sijaan vuoden 2015 jälkeen tehdyt muutokset ovat heikentäneet pienituloisten asemaa.

Perusturvaetuuksien ostovoima on jäänyt jälkeen yleisestä kustannusten kehityksestä ja se heikentyy myös tulevina vuosina, jos tehtyjä leikkauksia ei kompensoida ja etuuksiin vaikuttavien indeksien jäädyttämistä peruta. Perusturvaetuuksien varassa elävien ryhmien toimeentuloa on vaikeuttanut myös etuustulojen verotuksen kiristäminen. SOSTEn selvityksen mukaan leikkaukset ovat osuneet etenkin työttömiin, lapsiperheisiin ja opiskelijoihin.²

2. Mitä köyhyys on?

Huono-osaisuutta verrattuna muun väestön elintason

Suomessa köyhyys on pääosin suhteellista, jolla tarkoitetaan huono-osaisuutta verrattuna muun väestön elintason. Suhteellinen köyhyys määritellään yleisesti köyhyysriski-käsitteellä, englanniksi at Risk of Poverty. Köyhyys- tai pienituloisuusraja on 60 prosenttia kotitalouksien käytettävissä olevasta mediaanitulosta. Kotitalous on köyhä, jos sen nettotulot ovat pienemmät kuin 60 prosenttia väestön keskimääräisestä tulotasosta. Suomessa köyhyysriskiraja oli vuonna 2016 yhden hengen taloudelle noin 1 200 euroa kuukaudessa. Pienituloisia oli 623 000 eli 11,5 prosenttia väestöstä.

Köyhyys- tai syrjäytymisriskiä pienituloisuuden, aineellisen puutteen ja vajaatyöllisyyden vuoksi

EU käyttää lisäksi useasta osatekijästä koostuvaa, köyhyys- tai syrjäytymisriskiä kuvaavaa AROPE-indikaattoria, englanniksi At Risk of Poverty or Social Exclusion. Sillä seurataan muun muassa EU:n Eurooppa 2020 -strategian tavoitteen saavuttamista vähentää köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien ihmisten määrää 20 miljoonalla vuoteen 2020 mennessä.

Köyhyys- tai syrjäytymisriski lasketaan kolmen tekijän kautta: pienituloisuus, vakava aineellinen puute ja kotitalouden vajaatyöllisyys. Henkilöt tai kotitaloudet määritellään ko. riskin alaisiksi, jos yksikin kolmesta kriteeristä täyttyy. Vuonna 2016 köyhyys- tai syrjäytymisriski

kosketti Suomessa noin 849 000 henkilöä eli 15,7 prosenttia väestöstä. Edellisvuonna luku oli 896 000 henkilöä. Pienituloisissa talouksissa oli noin 623 000 henkilöä (edellisvuonna 634 000), aineellista puutetta kärsivissä talouksissa noin 113 000 (edellisvuonna noin 120 000) ja vajaatyöllisissä talouksissa noin 412 000 henkilöä (edellisenä vuonna noin 439 000).¹

Elämistä tuloilla, jotka eivät riitä välttämättömään kulutukseen

Köyhyyden kuvaajiksi on luotu tarve-, viite- tai minimibudjettiin perustuvia mittareita. Ne tavoittavat myös köyhyyden absoluuttista ulottuvuutta – sitä, etteivät ravinnon, vaatetuksen tai asumisen vähimmäisedellytykset täyty. Minimibudjetit ovat kotitalouksille laadittuja kulutus- tai hyödykekoreja, jotka koostuvat jokaiselle välttämättömiksi katsotuista tavaroista ja palveluista. Minimibudjettiköyhyysmittari kertoo, kuinka suuri osa väestöstä elää kotitalouksissa, joiden tulot eivät riitä kohtuulliseen vähimmäiskulutukseen.

Minimibudjettiköyhyysraja on asuinpaikan mukaan vaihdellen yksin vuokralla asuvalla 1 077–1 234 euroa kuukaudessa. Vuonna 2015 noin 471 000 henkilöä eli 8,7 prosenttia väestöstä eli alle minimibudjetin.³

Köyhyys on myös ihmisten kokemuksia

Köyhyyttä voidaan mitata myös ihmisten kokemuksilla. Terveystieteiden tutkimuskeskus, THL tekee säännöllisesti Aikuisten terveys- ja hyvinvointitutkimusta, ATH. Sen mukaan vuosina 2013–2016 köyhyyskokemukset yleistyivät kaikissa ikäryhmissä.⁴

Vuonna 2006 järjestettiin kirjoituskilpailu arkipäivän köyhyyskokemuksista. Yhdessä sen kirjoituksista köyhyyttä kuvataan näin:⁵

”Työn tilalle ilmaantuikin tuo uusi ystäväni Köyhyys. Köyhyyden mittana pidetään leipäjonoa. Ei se sitä ole. Köyhyys on yksinäisyyttä, kun ystävät katoavat eikä kukaan enää kutsu kylään tai retkille, kun ”ei sillä kuitenkaan ole varaa”. Enää ei edes kysytä. Eikä köyhä kehtaisikaan lähteä kylään makaronipussin kanssa. Ei se ylpeydestä ole kiinni, vaan siitä, että on vaikeaa katsella toisten grillipihvejä ja viinipulloja. Köyhä ihminen istuu yksin kotona sohvalla tai katselee ulos ikkunasta. Köyhä ei voi lähteä ulos, koska ei ole varaa harrastuksiin, ja jos olisikin, niin pari viikkoa ilman ruokaa on vienyt viimeisetkin voimat ... Rahapulan lisäksi ihminen voi olla myös henkisesti köyhä. Kun ystävät, hovit ja harrastukset ovat kadonneet, jäljelle jää sentään kirjasto. Sillä voi yrittää rikastuttaa elämäänsä. Museot ja näyttelyt ovat unta vain, teattereista puhumattakaan. Köyhä ei matkusta edes paikallisbussilla.”

Lasten kokemuksia köyhyydestä tuo esiin Pelastakaa Lapset ry:n Lapsen ääni 2018 -kysely.⁶ Sillä selvitettiin 13–17-vuotiaiden lasten ja nuorten kokemuksia köyhyydestä ja siihen liittyvästä kiusaamisesta erityisesti kouluympäristössä:

”Esimerkiksi koulukirjojen maksaminen voi olla joskus hankalaa eikä huoltajillani ole varaa maksaa mitään ylimääräistä kuten lasten harrastuksia tai vaatteita jne.”

”Äidillä ei töitä. Kaikki tarvittava pystytään ostamaan, mutta aina tuntuu pahalta pyytää ostamaan esim. koulukirjoja koska tiedän, ettei ylimääräistä rahaa ole. Ylimääräisiä hankintoja ei juuri tehdä, eikä äiti itse juurikaan hanki itselleen asioita, mikä tuntuu itsestä pahalta.”

”Olen kokenut syyllisyyttä rahatilanteen vuoksi, sillä perheemme neljästä lapsesta olen ainut joka käy lukion. Koen, että se on liian kallista ja että olisin tehnyt paremman valinnan menemällä ammattikouluun.”

EAPN-Fin julkaisi 2017 raportin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen kohtuullistamisesta tai perimättä jättämisestä.⁷ Se kertoo, miten ihmiset yrittävät pärjätä kohtuuttomien terveydenhuoltomenojen kanssa.

”Ei kaikki ilkeä kertoa et ei ole rahaa millä maksaa laskua tai lääkkeitä.”

”Pitkät sairaalassa olo jaksot rasittavat pienellä eläkkeellä olevien taloutta. Ei pysty ostamaan kalliita lääkkeitä ja taas on uusi oravanpyörä valmis. Eli uusi sairaalakierre. Pitäisi ennaltaehkäistä näitä oravanpyöriä.”

Terveydenhuollon maksut nousivat esiin myös EAPN-Finin ja Kuka kuuntelee köyhää -verkkoston vammaisten toimeentuloa koskevassa julkilausumassa:⁸

”Monet joutuvat jatkuvasti valitsemaan ostavatko he leipää vai lääkkeitä, maksavatko he sairaalalaskun vai ostavatko he lämpimän talvitakin.”

3. Miten köyhyys kehittyy Suomessa?

Suhteellinen köyhyys on hieman vähentynyt

Suhteellinen köyhyys oli 2000-luvulla korkeimmillaan 2008 ja 2010, jolloin pienituloisia henkilöitä oli noin 728 000. Pienituloisuuden kasvu on vuoden 2010 jälkeen pysähtynyt ja pienituloisten määrä kääntynyt hienoiseen laskuun. Vuodesta 2012 se on ollut alle 700 000 ja vuonna 2016 pienituloisia oli 623 000, 11,5 prosenttia väestöstä.

Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien määrä lievässä laskussa

Köyhyys- tai syrjäytymisriski oli korkeimmillaan 2011 ja 2014, jolloin se kosketti yli 927 000 ihmistä. Vuonna 2016 köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien määrä oli laskenut noin 849 000 henkilöön eli 15,7 prosenttiin väestöstä.

Minimibudjettiköyhyyttä on seurattu vuodesta 2012. Tuolloin se oli hieman alle 10 prosenttia väestöstä. Vuonna 2015 se kosketti 471 000 henkilöä, 8,7 prosenttia väestöstä. Määrän ennustetaan pysyvän samana vuoteen 2017.³

Yhä useampi kokonaan perusturvan varassa

Kokonaan perusturvalla elävien määrä on sen sijaan lisääntynyt 55 000:lla vuodesta 2010. Vuonna 2016 Suomessa asuvista 4,7 prosenttia eli 250 000 henkilöä kuului asuntokuntaan, jossa perusturvaetuksien osuus oli yli 90 prosenttia bruttotuloista. Luvut ovat Tilastokeskuksen tulonjaon kokonaistilastosta.

Tulottomien kotitalouksien määrä kaksinkertaistunut

Tulottomien kotitalouksien määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Vuoden 2017 lopussa niitä oli noin 38 700. Tulottomilla kotitalouksilla tarkoitetaan talouksia, joilla ei ole muita tuloja kuin perustoimeentulotuki ja sen lisäksi mahdollisesti asumistuki, lapsilisä, elatusapu tai -tuki.⁹

Paperittomien määrä saattaa kasvaa

Paperiton oleskelee Suomessa ilman täyttä laillista oleskeluoikeutta ja viranomaisten virallista hyväksyntää. Hänellä ei ole vakuutusturvaa sairauden tai sairaanhoidon varalle, eikä kattavaa pääsyä julkiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Suomessa on 2000–4000 paperitonta ihmistä 42 kunnassa. Määrä voi kaksinkertaistua vuonna 2018, kun tuhannet 2015

Suomeen tulleet turvapaikanhakijat saavat kielteisen turvapaikkapäätöksen, mutta eivät poistu Suomesta.

Paperittomuudesta on tullut Suomessa pysyvä ilmiö. Turvapaikkapolitiikan kiristämisen seurauksena maassa oleskelu luvatta lisääntyy. Paperittomien sulkeminen ulos palveluista ja yhteiskunnasta ei poista paperittomia maasta, vaan ajaa heidät laillisiin ja laittomiin verkostoihin.¹⁰

Toimeentulo-ongelmat ja köyhyyskokemukset kasvussa

THL:n ATH-aineiston mukaan 2013–2016 toimeentulo-ongelmat ja köyhyyskokemukset yleistyivät kaikissa ikäryhmissä. Niiden osuus, jotka ovat joutuneet tinkimään ruuasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahan puutteen vuoksi, kasvoi 20,5 prosentista 23,4 prosenttiin.⁴

Vuonna 2017 suomalaisista 19 prosenttia kertoo joutuneensa tinkimään ruuasta, lääkkeitä tai lääkärikäynneistä rahan puutteen vuoksi. Kymmenen prosenttia on pelännyt ruoan loppuvan ennen kuin saa rahaa ostaakseen lisää.⁴ Hälyttävää viestiä kertoo myös kuluttajien maksuhäiriöiden määrän kasvu: Vuonna 2017 jo 374 000 henkilöllä oli maksuhäiriömerkintä.¹¹ Vuonna 2016 ulosottoon päätyi lähes 400 000 sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksua.¹²

Erialaisten tuloperusteisten ja kokemukseen tai arvioon perustuvien köyhyysmittareiden ja köyhyyden kokemusten tarkastelun ohella myös muun muassa leipäjonojen asiakasmäärät ja järjestöille tulleet avunpyynnöt ovat tärkeitä signaaleja köyhyyden kokonaiskuvasta. Leipäjonoissa käyvien ihmisten ja kirkon diakoniatyölle tulevien avunpyyntöjen määrät ovat kasvussa.

Diakoniabarometri 2018:n mukaan lähes joka toisen diakoniatyön asiakkaan tulosityynä ovat taloudelliset huolet. Lähes puolet diakoniatyöntekijöistä kohtaa viikoittain henkilöitä, jotka tinkivät varattomuuden takia terveydenhuollosta. Toistuvasti ruoka-apuun turvautuvia kohtaa viikoittain 52 prosenttia barometrin vastaajista, vuonna 2016 luku oli 47 prosenttia.¹³

Suomalaista köyhyyttä kuvaavat muun muassa seuraavat luvut, suluissa kehitystrendi:

- Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elää noin 849 000 henkilöä (↓)
- Pienituloisissa kotitalouksissa elää noin 623 000 henkilöä, heistä pitkittyneesti pienituloisia on noin 404 000 henkilöä (↓)
- Minimibudjettiköyhyys koskee noin 471 000 henkilöä (↔)
- Toimeentulotuen varassa elää yli 400 000 henkilöä, heistä yli kolmannes saa toimeentulotukea pitkäaikaisesti (↑)
- Työttömänä on noin 243 300 henkilöä, joista noin 73 300 pitkäaikaistyöttömiä (↓)
- Aineellista puutetta kärsii noin 113 000 henkilöä (↓)
- Köyhyydessä eläviä lapsia on noin 110 000 (↑)
- Tulottomia kotitalouksia on noin 38 700 (↑)
- Leipäjonoissa käy viikoittain noin 20 000 henkilöä (↑)
- Asunnottomana on noin 7 100 henkilöä (↓)
- Paperittomia on arviolta 2000–4 000 henkilöä (↑)

4. Keitä köyhyys koskee ja mitkä ovat heidän tilanteensa keskeiset haasteet?

Perusturva ei ole riittävä sen varassa eläville

Perusturvan tason riittävyttä arvioitaessa on todettu, että taso ei riitä kattamaan kohtuullisen vähimmäiskulutuksen menoja. Esimerkiksi yksinasuvan työttömän perusturva kattaa noin 73 prosenttia minimibudjetista. Takuueläkettä saavat ovat eläkeläisistä huonoimmassa asemassa, eikä takuueläke riitä minimibudjetin mukaiseen kulutukseen. Takuueläkettä saavissa on muun muassa vammaisia ihmisiä.³

Vuosina 2016 ja 2017 pienituloisten tilannetta vaikeuttivat lähes kaikkiin sosiaaliturvaetuuksiin kohdistuneet leikkaukset. Vuonna 2016 etuuksiin vaikuttava kansaneläkeindeksi aleni 0,4 prosenttia ja vuonna 2017 sitä leikattiin 0,85 prosenttia. Perusturvan riittävyttä heikentää myös se, että 2018–2019 etuuksiin ei tehdä normaaleja indeksikorotuksia. Riittämätön perusturva johtaa toimeentulotuen lisääntyvään ja pitkäaikaiseen käyttöön sekä muun muassa ruoka-apuun turvautumiseen.

Asuminen on liian kallista monille pienituloisille

Asumisen korkea hinta on yksi keskeinen toimeentulovaikeuksien syy. Pienituloisten asumismenot ovat kasvaneet yleistä hintakehitystä nopeammin ja samalla asumistuen taso on jäänyt kehityksestä jälkeen. Kansaneläkeindeksin leikkaus ja jäädytys 2017–2019 koskee myös asumistukea. Tuen määrittelyssä huomioitavat enimmäisasumismenot on jäädytetty 2015 tasolle ja kolmannessa kuntaryhmässä niitä on leikattu vuodesta 2017. Lisäksi enimmäisasumismenot on päätetty sitoa vuokraindexin asemesta kuluttajahintaindeksiin. Tämä laskee pidemmällä aikavälillä etuuden tasoa merkittävästi.

SOSTEn selvityksen esimerkkilaskelmissa nähdään, että asumistuen osuus vuokrasta on laskenut vuosien 2012 ja 2018 välillä 80 prosentista 65 prosenttiin. Kun samalla yleinen vuokrataso nousee noin 2–3 prosenttia vuodessa, asumismenojen kasvu ja asumistuen supistuminen vaikeuttavat pienituloisten toimeentuloa huomattavasti.² Edullisemmän asunnon löytäminen on vaikeaa, sillä etenkin kasvukeskuksissa ei rakenneta tarpeeksi kohtuuhintaisia asuntoja.

Lapsiperheköyhyys lisää ylisukupolvisen köyhyyden riskiä

Vuoden 2016 tilastojen mukaan lapsiperheköyhyys koskettaa 10,2 prosenttia alle 18-vuotiaista, 110 000 lasta ja nuorta. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien lasten määrä on tätäkin suurempi: arviolta 15 prosenttia lapsista elää kotitalouksissa, joita köyhyys- tai syrjäytymisriski koskettaa.

Lapsiperheköyhyys on yhden huoltajan perheissä huomattavasti kahden vanhemman perheitä yleisempää. Vuonna 2016 yhden huoltajan talouteen kuuluvista lapsista reilu viidesosa kuului pienituloisiin kotitalouksiin, kun kahden huoltajan perheiden lapsista niihin kuului hieman yli 8 prosenttia.

Lapsista pelkästään perusturvan varassa olevissa perheissä eli noin 5 prosenttia. Alle 18-vuotiaita oli 22,6 prosenttia kaikista perusturvan varassa olevista, noin 56 500 henkilöä. Lapsiperheköyhyyden taustalla on usein muun muassa vanhempien niukkaa koulutusta, työttömyyttä, pätkätöitä ja pitkäaikaissairautta.

Vanhempien toimeentulo-ongelmilla on kielteisiä vaikutuksia lasten tulevaisuuteen. Köyhyys kaventaa lapsen mahdollisuuksia kasvuympäristössään tavanomaisena pidettyyn elämään

ja aiheuttaa ulkopuolisuutta. Se vaikuttaa kielteisesti lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen. Perheen taloudellinen tilanne siirtyy seuraavalle sukupolvelle, ylisukupolvistuu.¹⁴

THL:n ja Turun yliopiston tutkimus¹⁵ osoittaa, että vauvaikäiset eli 0–2-vuotiaat ovat perheiden taloudellisille ongelmille herkimmissä iässä. Vanhempien köyhyys erityisesti tuona aikana voi aiheuttaa nuorelle vaikeuksia pitkälle tulevaisuuteen.

Tutkimuksissa on osoitettu, että pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden vanhempien lapsista lähes kolme neljästä oli saanut myös itse toimeentulotukea ja lähes puolet oli vailla peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa. Sama ilmiö toistui lasten psykiatrisen erikoissairaanhoidon ja psyykenlääkkeiden käytössä, rikollisuudessa ja kodin ulkopuolelle sijoituksissa.¹⁴

Koulutusta vailla olevat nuoret ovat syrjäytymisvaarassa

Vuonna 2017 noin 57 000 15–24-vuotiasta nuorta ei ollut työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa. Määrä on noin yhdeksän prosenttia tästä ikäluokasta. Suurin osa, 44 000, oli 20–24-vuotiaita.

Vuonna 2017 työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten osuus ikäluokasta laski hiukan edellisvuodesta, mutta oli kuitenkin korkeampi kuin 2011 ja 2012. Viimeisen viiden vuoden aikana nuorten miesten osuus ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevista on ollut suurempi kuin vastaava naisten osuus saman ikäisestä väestöstä.¹⁶

Pitkäaikaistyöttömät ovat vaarassa syrjäytyä kokonaan työmarkkinoilta

Työttömyys on Suomessa ollut laskussa. Myönteisinä signaaleina pitkäaikaistyöttömien määrä on pienentynyt ja avointen työpaikkojen määrä lisääntynyt. Hyvästä kehityksestä huolimatta pitkäaikaistyöttömiä on työnhakijoista edelleen yli 73 000. Lisäksi työvoiman ulkopuolella on ihmisiä, joilla olisi halukkuutta osallistua työmarkkinoille työkyvyn ja työvoiman kysynnän sen salliessa.

Viime vuosina pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten työmarkkina-asemaan on tehty useita heikennyksiä. Viimeisin niistä on vuoden 2018 alusta voimassa ollut työttömyysturvan aktiivimalli, joka leikkaa työttömyysetuutta, jos työtön ei pysty tekemään kolmen kuukauden tarkastelujaksolla riittävästi töitä tai osallistu työvoimapolitiittisiin palveluihin.

Kohtuuttomin aktiivimalli on osatyökykyisiä ja pitkäaikaissairaita työttömiä kohtaan. Heillä ei ole omasta halustaan huolimatta välttämättä edellytyksiä tehdä osa-aikatyötä tai osallistua palveluihin. Mallin aiheuttamat työttömyysturvan leikkaukset lisäävät myös heillä toimeentulotuen käyttöä. Se taas haittaa entisestään työllistymistä, sillä niin kauan, kun ihmisellä on oikeus toimeentulotukeen, lisäänsiot eivät korota hänelle käteen jäävää rahasummaa, lukuun ottamatta pientä työtulojen suojaosuutta.

Myös pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten työllistymistä tukevia palveluja on heikennetty. Esimerkiksi yhdistyksille ja kunnille myönnettävä työvoimapolitiittinen avustus, jolla palveluita on voitu tuottaa, on pudonnut vuoden 2014 tasosta 75 prosenttia.

Järjestöt ovat perinteisesti työllistäneet vaikeasti työllistyviä ja osatyökykyisiä ihmisiä. Ne tarjoavat mahdollisuuden ottaa ensimmäinen askel kohti työelämää. Vuodesta 2016 järjestöjen työllistämiseen varattua palkkatukimäärärahaa on rajattu siten, että vuoden aikana voi keskimäärin olla työllistettynä enintään 3 000 henkilöä. Vuodeksi 2019 määrään on esitetty tuhannen korotusta.

SOSTEn Järjestöbarometri 2018¹⁷ mukaan palkkatuella työllistäminen on vähentynyt: vuonna 2014 lähes joka toisella henkilöstöä palkanneella yhdistyksellä oli työllistämistuin työ-

listettyjä, 2018 vain noin joka kolmannella. Suurimmiksi työllistämisen esteiksi tunnistetaan palkkatuen ongelmat: tuen vähentyminen, viivästyminen ja sen saantia koskevien säädösten muutokset.

Työllistämisellä ja työkyvyn vahvistamisella on tärkeä rooli rakenteellisen työttömyyden alentamisessa, erityisesti vaikeimmin työllistyvillä ja osatyökykyisillä. Koska vaikeimmin työllistyvät ovat olleet työttöminä pitkään, suora työllistyminen yritykseen ei ole välttämättä mahdollista edes palkkatuettuna.

Epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen kasvattaa työssäkävien köyhyysriskiä

Kansainvälisesti vertailtuna Suomessa työssäkävillä on ollut matala köyhyysriski. Työssäkävyiä pienituloisia oli 2016 Suomessa 2,7 prosenttia 18–64-vuotiaista (edellisenä vuonna 3,1 prosenttia). Työssäkävien köyhyden taustalla on epätyypillisiä työsuhteita: itsensä työllistäjiä sekä pätkä-, vuokra- ja muita epäsäännöllisiä työsuhteita.

Vuonna 2017 työsuhteista 16 prosenttia oli määräaikaista. Kaksi kolmesta määräaikaisesta palkansaajasta haluaisi pysyvää työtä. Työmarkkinoilla oli 232 000 määräaikaista palkansaajaa, jotka eivät olleet löytäneet vakituista työpaikkaa, vaikka olisivat sellaisen halunneet.¹⁸

Työsuhteista osa-aikaisia oli 17 prosenttia. Määrä kasvoi edellisvuodesta, etenkin naisilla. Kokoaikatyön puute on yleisin syy tehdä osa-aikatyötä. Työmarkkinoilla oli 104 000 sellaista osa-aikaista palkansaajaa, jotka olisivat halunneet tehdä kokoaikaista työtä. Näistä naisia oli 73 000 ja miehiä 31 000.¹⁸

Köyhyys työssäkäynnistä huolimatta koskee Suomessa erityisesti lapsiperheitä. Pienituloisuusrajan alapuolella olevista lapsiperheistä lähes puolessa oli töissä käyvä huoltaja. Korkein köyhyysriski on niissä lapsiperheissä, joissa on vain yksi palkansaaja.¹⁴

Julkisuudessa on muistutettu, että eläkeläisköyhyys kasvaa tulevaisuudessa Suomessa rajusti työelämän murroksen vuoksi. Kun pätkä- ja osa-aikatyöt yleistyvät, eläkettä ei kerry riittävästi.¹⁹

Naisten tulot ovat pienentyneet useammin ja enemmän kuin miesten

Hallituksen vuosina 2016–2018 tekemien verotuksen ja sosiaalietuuksien muutosten häviäjissä on enemmän naisia kuin miehiä. Naisten käytettävissä olevat tulot ovat pienentyneet suhteessa useammin ja enemmän kuin miesten, selviää Tasa-arvoa talousarvioon -selvityksestä. Talouspolitiikka on suosinut miehiä ja etenkin sosiaalietuuksien indeksileikkaukset- ja jäädytykset ovat heikentäneet naisten ja miesten taloudellista tasa-arvoa.²⁰

Hyödyt ja tappiot ovat kohdentuneet eri mies- ja naisryhmille eri tavoin. Hallituksen politiikasta hyötyivät useammin työikäiset kuin eläkeikäiset miehet ja naiset. Reformeissa hävinneiden osuus sekä suhteelliset tappiot olivat suurimmat alimmilla tulotasoilla.²⁰ Naisten köyhyysriskiä kasvattaa myös se, että niin määrä- kuin osa-aikaiset työsuhteet ovat naisilla yleisempiä kuin miehillä.¹⁸

Lapsiperheköyhyys on yhden huoltajan perheissä huomattavasti kahden vanhemman perheitä yleisempää. Köyhyysriski on suurempi silloin, kun yksinhuoltaja on nainen.¹⁴ Myös ikääntyneillä naisilla pienituloisuus on yleisempää kuin miehillä: vuonna 2016 yli 75-vuotiaiden naisten pienituloisuusaste oli 24 prosenttia ja miesten 11 prosenttia. Yli 75-vuotiaita oli 485 000 ja heistä 93 000 pienituloisia, 19,2 prosenttia.²¹

Erot palvelujen saatavuudessa kasvattavat eriarvoisuutta ja köyhyyttä

Sosiaali- ja terveystalvuelujen eriarvoisuutta lisäävät muun muassa kuntien eri suuruiset ja kasvavat asiakasmaksut. Asiakasmaksuja on nostettu usean vuoden ajan. Viime vuosien aikana korotukset ovat olleet suuria. Vuonna 2015 asiakasmaksujen enimmäismääriä korotettiin 9,4 prosenttia ja vuonna 2016 lähes 30 prosenttia. Samanaikaisesti lääkkeiden ja matkakustannusten omavastuuosuuksia on nostettu. Sote-uudistus uhkaa edelleen lisätä painetta korottaa asiakasmaksuja, jotka ovat Suomessa jo lähtökohtaisesti Pohjoismaiden korkeimmat.¹¹

Suomella on myös terveydenhuollon palveluihin pääsyssä enemmän ongelmia kuin muissa Pohjoismaissa, ja haavoittuvassa elämäntilanteessa olevat ja pienituloiset jäävät usein ilman tarvitsemiaan palveluja. Asiakasmaksujen korotukset heikentävät entisestään tämän ryhmän palveluihin pääsyä.

Toimeentulotuen Kela-siirto on vaikeuttanut joidenkin ryhmien toimeentuloa

Perustoimeentulotuki siirtyi vuoden 2017 alusta kunnilta Kelan hoidettavaksi. Siirron voittajista ja häviäjistä on kysytty arvioita vuosien 2016, 2017 ja 2018 Sosiaalibarometreissa. Vuoden 2018 alussa kerättyjen vastausten perusteella sekä hyötyjien että häviäjien kirjo on suuri. Yleisimmin mainittuihin häviäjiin lukeutuvat muun muassa asiakkaat, joilla ei ole ainoastaan taloudellisia vaan muitakin elämäntilanteen ongelmia ja jotka ovat vaarassa menettää otteen elämästään. Häviäjiä ovat myös ihmiset, joilla on heikot asiointivalmiudet, esimerkiksi vanhukset ja mielenterveyskuntoutujat.

Muutoksen häviäjiä ovat myös ihmiset, joiden tulot ylittävät niukasti rajan, jolla toimeentulotukea voisi saada. Esimerkiksi monia lääkkeitä tarvitsevia pienituloisia eläkeläisiä on kunnissa voitu tukea harkinnan mukaan, vaikka heillä ei olisi tulojensa puolesta oikeutta toimeentulotukeen. Osalla häviäjistä elämäntilanne on jollain tapaa erityislaatuinen, esimerkiksi paperittomat tai etävanhemmat, joiden tapaamiskuluja ei korvata kuten aiemmin.²²

Diakoniatyöntekijät ovat huolissaan sosiaaliturvan varassa elävien hyvinvoinnista: Kela lähti perustoimeentulotukisiirtoon liian pienin resurssein ja kuntien sosiaalityö etsii siirron jälkeen paikkaansa. Kirkon diakoniatyö on näiden välissä tietämättä kumpaan suuntaan asiakas pitäisi ohjata, jotta hän saisi apua. Diakoniatyöntekijät joutuvat myös entistä enemmän auttamaan ihmisiä toimeentulotukihakemusten tekemisessä.¹³

Köyhyydessä elävät joutuvat turvautumaan ruoka-apuun

2000-luvulla ruoka-avusta on tullut yksi merkittävimmistä epävirallisen avun lähteistä Suomessa. Ruoka-avussa asioiden määrät vaihtelevat, mutta arvioiden mukaan viikoittain noin 20 000 ihmistä turvautuu järjestöjen, yhdistysten ja uskonnollisten yhteisöjen järjestämään ruoka-apuun. Määrän voi olettaa olevan hienoisessa kasvussa, sillä julkisessa keskustelussa useat toimijat ovat raportoineet asiakasmäärien lisääntymisestä. Sosiaaliturvaetuuksien leikkaukset ja asiakasmaksujen korotukset hankaloittavat entisestään kaikkein pienituloisimpien tilannetta ja ajavat ihmisiä epävirallisen avun piiriin.

Köyhyyden syitä ja seurauksia

Yleisesti ottaen köyhyyden taustalta löytyy usein pitkittynyttä työttömyyttä, sukupolvelta toiselle periytyvää huono-osaisuutta, matalaa koulutustasoa, monilapsisia perheitä, yksinhuoltajuutta tai yksin asumista, pitkäaikaissairauksia tai erilaisesta vammasta johtuvaa työkyvyttömyyttä tai osatyökykyisyyttä sekä päihde- ja mielenterveysongelmia.

Köyhyydessä on myös huomattavia alueellisia eroja. Se on viime vuosina lisääntynyt erityisesti kaupunkiseuduilla, joilla eläminen on kallista ja asunnottomuus muuta Suomea yleisempää. Syrjäseuduilla taas on enemmän työttömyyttä, eivätkä hyvinvointipalvelut ole kattavia tai kaikkien saavutettavissa.

Suomessa paperitta oleskelevilla ei ole vakuutusturvaa sairauden tai sairaanhoidon varalle, eikä kattavaa pääsyä julkiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Se ajaa heitä köyhyyteen.

5. Mitä Suomi ja Euroopan unioni tekevät köyhyyden vähentämiseksi?

EU:n Eurooppa 2020 -strategian mukaisesti Suomen tulisi tavoitella köyhyys- ja syrjäytymisriskissä elävien ihmisten määrän vähentämistä 150 000:llä 770 000 henkilöön vuoteen 2020 mennessä.

Suomi on sitoutunut myös YK:n Kestävän kehityksen tavoitteisiin ja Agenda2030 -toimintaohjelmaan, jossa yhtenä tavoitteena on köyhyyden puolittaminen Suomessa vuoteen 2030 mennessä.

Sitoumusten ja tekojen ristiriitoja

Jyrki Kataisen hallituksen vuoden 2011 ohjelman yksi painopistealue oli ”Köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen”. Sitä toimeenpantiin poikkihallinnollisella toimintapideohjelmalla. Lisäksi Kataisen hallitus korotti perusturvaetuuksia. Juha Sipilän hallituksen vuoden 2015 ohjelmassa köyhyyttä ei mainita kuin kerran ulkopolitiikan osuudessa.

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta²³ toteaa että ”Eriarvoisuus on kasvanut Suomessa. Eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentämisessä riittävän toimeentulon turvaaminen sekä yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset hyvinvointi- ja työvoimapalvelut ovat tärkeitä.”

Sipilän hallituksen aikana pienituloisten asemaa on kuitenkin heikentänyt perusturvaetuuksien alentaminen vuonna 2017 ja perusturvan tason jäädyttäminen vuoteen 2019 saakka luopumalla indeksikorotuksista. Lisäksi vuonna 2016 perusturvaetuuksiin tuli indeksialennus, koska lain mukaan laskettu kansaneläkeindeksi aleni. Indeksikorotuksista luopuminen yhdessä asumistuen leikkausten kanssa on heikentänyt pienituloisten asemaa. Edellä mainittujen lisäksi perusturvaetuuksien varassa elävien ryhmien toimeentuloa on vaikeuttanut etuustulojen verotuksen kiristäminen.

Lapsiperheisiin on vaikuttanut lapsilisän määrän alentuminen ja lapsilisien indeksisidonnaisuudesta luopuminen. Sairaiden olosuhteisiin ovat vaikuttaneet terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukset sekä vuosina 2016 ja 2017 toteutetut huomattavat lääkekorvausten leikkaukset.

Työttömyyden pitkittyessä yhä useammalla työttömällä on edessään työmarkkinatuella eläminen, koska vuodesta 2017 alkaen ansiosidonnaisen työttömyysturvan päivärahakautta lyhennettiin 500 päivästä 400 päivään. Vuoden 2018 alusta voimaan tullut aktiivimalli leikkaa huomattavalta osalta työttömiä työttömyysetuutta 4,65 prosenttia, jos he eivät onnistu työllistymään vaaditulla tavalla tai pääse työllistymistä edistävään palveluun. Huhti-kesäkuussa 2018 ansiopäivärahaa saaneista joka kolmas sai etuuden alennettuna, Kelan työttömyysetuuksien saajista 38 prosenttia.

Koulutusleikkaukset lisäävät eriarvoisuutta

Lasten ja nuorten tilannetta ovat vaikeuttaneet leikkaukset varhaiskasvatuksesta, koulutuksesta ja nuorisotakuusta. Vaikka nuorisotakuu on hallitusohjelmassa kärkihankkeena, sen rahoitus on vähentynyt selvästi. Takuu on nimellisesti voimassa, mutta sen toteuttamiseen ei ole varattu työllisyys- tai koulutusmäärärahoja. Nuorisotakuu on EU-tason politiikkaa. EU-maat hyväksyivät sen periaatteet 2013. Suomea pidettiin alussa nuorisotakuun mallimaana, mutta komissiosta on viime aikoina esitetty huolta sen määrärahojen riittävydestä ja toimenpanosta Suomessa.

Opiskelijoiden tilannetta ovat vaikeuttaneet myös opintotukileikkaukset: korkeakouluopiskelijoiden opintotuesta leikataan vuodesta 2017 alkaen kasvava summa. Vuonna 2019 leikkaus on 70 miljoonaa euroa ja pitkällä aikavälillä 150 miljoonaa euroa. Leikkaus voi olla jopa neljännes opiskelijan perustoimeentulosta.

Sosiaalisten oikeuksien pilarilla kansalaisille vahvempia oikeuksia?

Marraskuussa 2017 Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio allekirjoittivat Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevan julistuksen. Pilarin tavoitteena on vahvistaa sosiaalialan säännöstöä ja taata kansalaisille entistä vahvemmat oikeudet. Siihen kuuluu 20 periaatetta, jotka koskevat muun muassa yhtäläisiä mahdollisuuksia, oikeudenmukaisia työoloja ja sosiaalista suojelua. Sosiaalisen suojelun alla määritellään oikeuksia, kuten vähimmäistoimeentulo, terveydenhoito, sosiaalinen asuntotuotanto, kodittomille annettava asumisapu ja peruspalvelujen saatavuus.

Vähimmäistoimeentulon osalta todetaan, että jokaisella, jolla ei ole riittäviä varoja, on oikeus riittäviin vähimmäistoimeentuloetuksiin, joilla varmistetaan ihmisarvoinen elämä kaikissa elämänvaiheissa. Suomessa keskeinen vähimmäisturvan takaava etuus on toimeentulotuki ja sen tason on useassa yhteydessä todettu olevan riittämätön. Vähimmäistoimeentulon osalta voi katsoa, että Suomi ei noudata Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria.

Etuuksien tasosta huomautuksia Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitealta

EU ei ole Suomelle antamissaan vuosittaisissa maakohtaisissa suosituksissa ottanut köyhyyttä esille, vaikka toteakin maaraportissaan köyhyystavoitteen saavuttamisen olevan Suomelle haasteellista.²⁴

Sen sijaan Suomi on saanut Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitealta useammankin huomautuksen perusturvaetuuksien liian alhaisesta tasosta. Komitea antoi 12.2.2015 päätöksen Suomen Sosiaalioikeudellisen Seuran, SSOS, tekemään kanteluun. Se katsoi, ettei Suomen perusturvan taso täytä Euroopan Neuvoston sosiaalisen peruskirjan vaatimuksia. Komitea totesi myös 5.5.2017 päätöksessään SSOS:n kanteluun työmarkkinatuen tason olevan liian matala.²⁵

Vuoden 2018 alussa komitea antoi loppupäätelmänsä Suomen 12. määräaikaisraporttiin. Teemana oli tällä Euroopan sosiaalisen peruskirjan raportointikierroksella ”Terveys, sosiaaliturva ja sosiaalinen suojelu”. Se käsitteli Suomen tilannetta 2012–2015. Komitean mukaan Suomen valtio ei noudata peruskirjassa turvattuja sosiaalisia oikeuksia kaikkien artikloiden osalta. Muun muassa työttömyysturva on liian alhainen, sillä se ei kata tuensaajan perustarpeita ja jää sosiaalisen peruskirjan tarkasteleman köyhyysrajan alle. Komitea toistaa tässä uusimmassa raportissaan aiemmat järjestökanteluista koskevat huomionsa.²⁵

6. Miten köyhyyttä tulisi vähentää?

Köyhyyteen olennaisesti liittyvä eriarvoisuus on viime aikoina ollut entistä vahvemmin esillä, muun muassa pääministeri Sipilän asettaman eriarvoisuustyöryhmän ansiosta. Teot köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseksi ovat kuitenkin olleet vähäisiä.

Sosiaalibarometri 2018 vastaajista – sosiaali- ja terveysjohtajista, sosiaalityöntekijöistä ja Kelan johdosta – suuri enemmistö on sitä mieltä, että eriarvoisuus on kasvanut kymmenessä vuodessa. Yli puolet kaikista vastaajaryhmistä katsoo, että hallitus on epäonnistunut eriarvoisuuden vähentämisessä.²²

Jotta Suomi saavuttaisi Eurooppa 2020 -strategian ja YK:n Agenda2030-toimintaohjelman köyhyystavoitteet, on nyt köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien lähes 900 000 henkilön elämisen edellytyksiä parannettava merkittävästi.

Toimintaohjelma köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseksi

EAPN-Fin esittää, että köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseksi tulisi laatia kokonaisvaltainen strategia ja toimintaohjelma.

Köyhyyden vähentäminen edellyttää määrätietoista yhteiskuntapolitiikkaa: työllisyyden parantamista ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämistä, kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon lisäämistä, toimivia sosiaali- ja terveyspalveluja, tasa-arvoista koulutusta ja perusturvan tason nostamista.

Perusturva kohtuullisen minimin mukaisen elintason takaavalle tasolle

Ensisijaisia sosiaalietuuksia on korotettava, jottei niiden matalan tason vuoksi tarvitsisi hakea toimeentulotukea. Perusturvaa on myös yksinkertaistettava ja joustavoitettava niin, että se huomioi paremmin muuttuvan työelämän, vähentää byrokratialoukkuja, tukee ihmisten työllistymistä ja mahdollistaa myös osatyökykyisten työllistyminen.

Monipuolisia toimia lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi

Jokaiselle lapselle pitää taata yhtäläiset mahdollisuudet hyvään elämään ja kasvuun. Tämä merkitsee monipuolisia toimia lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi. Kaikilla lapsilla pitää olla oikeus varhaiskasvatukseen. Toisen asteen koulutuksen tulee olla maksutonta. Kaikille lapsille tulee turvata maksuttomat tai edulliset harrastusmahdollisuudet. Perheille pitää olla tarjolla sosiaalihuoltolain mukaista kotipalvelua – konkreettista ja edullista tukea arkeen.

Etuuksien tason lisäksi pienituloisten toimeentuloon vaikuttavat vahvasti korkeat asumiskulut ja muun muassa sairastamisesta aiheutuvat kulut. Laadukkaiden ja maksuttomien tai kohtuuhintaisen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden, päivähoidon ja koulutuksen saatavuus on oleellista pienituloisen toimeentulolle.

Lisää tukea kohtuuhintaiselle vuokra-asuntotuotannolle

Tukea kohtuuhintaiselle vuokra-asuntotuotannolle tarvitaan pääkaupunkiseudun lisäksi erityisesti maakuntakeskuksissa. Lisäksi on turvattava kohtuullinen asumistuen taso.

Lisäyksiä työllisyysmäärärahoihin ja panostusta asiakaslähtöisiin TE-palveluihin

Työvoimapalvelujen uudistus, nk. kasvupalvelu-uudistus tulee tehdä asiakaslähtöisesti ja niin, että yhdenvertaiset palvelut turvataan kaikille. Aktiiviseen työvoimapolitiikkaan tulee satsata ja työllisyysmäärärahoja kasvattaa merkittävästi. Palkkatukimäärärahat tulee nostaa

riittävälle tasolle. Työllisyyspoliittisen avustuksen määrärahaa tulee korottaa. Järjestöjen rooli työllistämistä edistävien palveluiden tuottajina ja työllistäjinä on turvattava.

Riittävät lääkekorvaukset ja kohtuulliset asiakasmaksut

Sairastamisen kustannukset eivät saa ehkäistä hoidon saantia. Osan sosiaali- ja terveyspalveluista tulee olla kokonaan maksuttomia, kuten nyt Helsingissä terveyskeskuslääkäriin, sairaanhoitajan- ja terveydenhoitajan vastaanottokäynnit.

Palvelu-, matka- ja lääkemaksukatot tulee yhdistää yhdeksi maksukatoksi, jonka taso saa olla korkeintaan takuueläkkeen määrä. Erilliset maksukatot säilyisivät ja niitä seurattaisiin. Kunkin erillisen maksukatot täytyessä asiakas ei maksaisi kyseistä palvelu-, matka- tai lääkekohtaista maksua. Kun palveluista, matkoista ja lääkkeistä perityt maksut ylittävät maksukatot, 775 euroa, ne olisivat sen jälkeen maksuttomia.

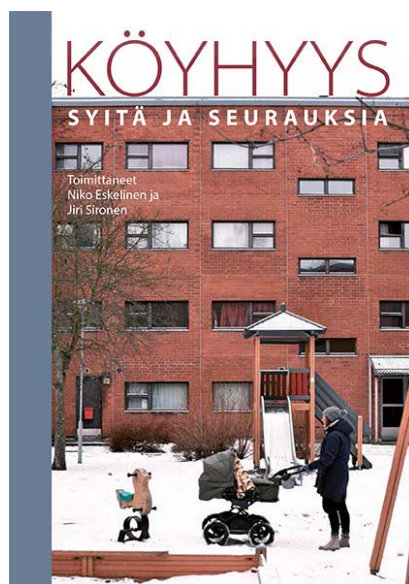
Kuntien tulee kohtuullistaa asiakasmaksut tai jättää ne perimättä, jos ne vaarantavat asiakkaan toimeentulon. Asiakkaille ja työntekijöille on aktiivisesti tiedotettava tästä mahdollisuudesta.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus, joka kaventaa terveys- ja hyvinvointieroja

Laadukkaiden palvelujen tulee olla kaikkien saatavilla. Huono-osaisten erityisryhmien palvelut on turvattava, perustason palveluja vahvistettava sekä panostettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Köyhyyttä kokeneiden ihmisten ääni esiin

Kunnissa ja maakunnissa tulee järjestää foorumeita, joilla keskustellaan köyhyyttä ja syrjäytymistä kokeneiden ihmisten kanssa. Kansalaistoimintaa, järjestöjä ja kohtaamispaikkoja kannattaa tukea, sillä ne lisäävät ihmisten osallisuutta, vahvistavat yhteisöjä, vähentävät yksinäisyyttä ja ehkäisevät erilaisia ongelmia.

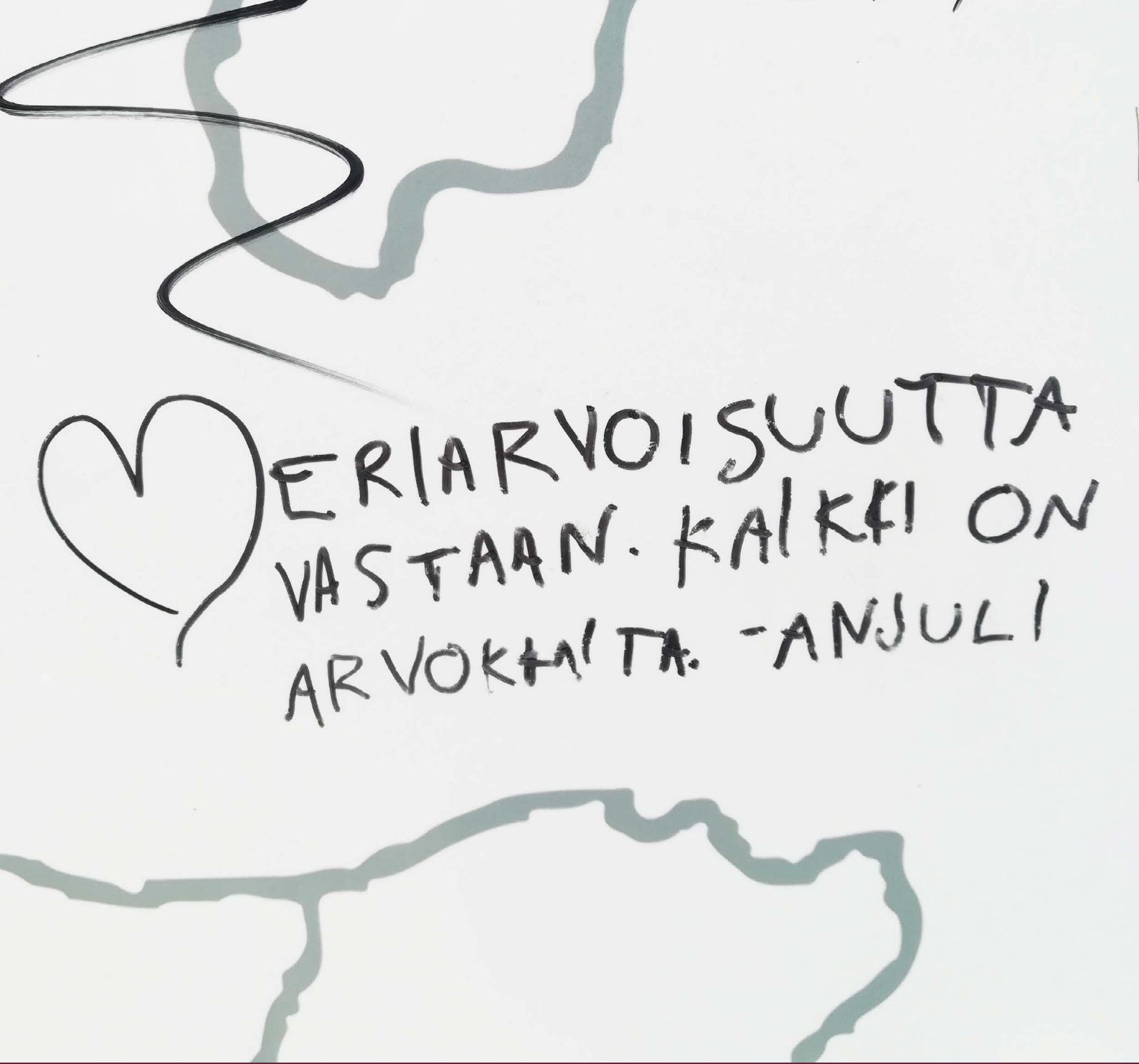

Lisäkeinoja köyhyyden ja eriarvoisuuden ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi löytyy EAPN-Finin julkaisusta Köyhyys – syitä ja seurauksia²⁶

Viitteet ja lähteet:

Jos tilastotiedoissa ei ole erillistä viitettä, ne ovat Tilastokeskuksen tulojaon kokonaistilastosta, jossa tuorein tilastovuosi on 2016.

1. Eurooppa 2020 -strategia, Suomen kansallinen uudistusohjelma, kevät 2018, Valtiovarainministeriön julkaisu 10a/2018.
2. Honkanen, Pertti: Esimerkki- ja simulointilaskelmia sosiaaliturvan muutoksista 2012–2019, SOSTE, Suomen sosiaali ja terveys ry 2018.
3. Perusturvan riittävyys ja köyhyys 2017. Suomen sosiaalinen tila 4/2017; Tutkimuksesta tiiviisti 31, lokakuu 2017. THL, Helsinki.
4. Poimintoja aikuisväestön terveydestä, hyvinvoinnista ja elinoloista Suomessa 2013–2016 –ATH-tutkimuksen tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 7 – maaliskuu 2017, THL 2017. Kaikki ATH-tulosraportit: www.thl.fi/ath
5. Isola, Anna-Maria, Meri Larivaara & Juha Mikkonen (toim.). Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä. Avain, Helsinki 2007.
6. Lapsen ääni 2018. Pelastakaa Lapset ry 2018.
7. Raportti kyselystä asiakasmaksulain 11 §. EAPN-Fin 2017.
8. Vammaiset ihmiset eivät tule Suomessa tuloillaan toimeen. Julkilausuma 13.6.2018. EAPN-Fin ja Kuka kuuntelee köyhää -verkosto.
9. Korpela, Tuija. ”Tulottomien” kotitalouksien määrä kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa, Kelan tutkimusblogi, 14.12.2017.
10. Jauhiainen, Jussi, S. & Gadd, Katri. Paperittomat Suomessa vuoden 2018 alussa. URMI Kaupunkianalyysi III, Turun yliopisto 27.1.2018.
11. Maksuhäiriötilastot 2017, Suomen asiakastieto OY.
12. Verronen, Vappu. Ulosotossa paljon sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja, Kelan tutkimusblogi 18.8.2017.
13. Päivi Isomäki et al. Diakoniabarometri 2018. Yksinäisyyden monet kasvot. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 56, 2018.
14. Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2018. Köyhyydellä ei leikitä. Lapsiasiavaltuutetun toimisto 2018.
15. Ristikari, Tiina, Merikukka, Marko ja Hakovirta, Mia. The significance of timing and duration of social assistance receipt during childhood on early adult outcomes. Longitudinal and Life Course Studies 3/9, 2018.
16. Työvoiman ulkopuolella olevat. Työvoimatutkimus 2017. Tilastokeskus 12.4.2018.
17. Järjestöbarometri 2018. Peltosalmi, Juha, Londén, Pia ja Näätänen, Ari-Matti. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry 2018.
18. Työllisyys ja työttömyys vuonna 2017. Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 12.4.2018.
19. Eläkejärjestelmän uusi pommi: Monia pätkätöitä tekeviä odottaa eläkeläisköyhyys, koska eläkettä ei kerry riittävästi. Kevan toimitusjohtaja Timo Kietäväisen haastattelu, Kaleva 11.3.2018.
20. Tasa-arvoa talousarvioon – talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolittietoinen budjetointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 52/2018.
21. Ikä ja pienituloisuus. Tulonjakotilasto, Tilastokeskus 2.3.2018.
22. Sosiaalibarometri 2018. Näätänen, Ari-Matti & Londén, Pia. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry 2018.
23. Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 3/2017.
24. EU-komission maakohtaiset suositukset Suomelle 2018. Bryssel 23.5.2018.
25. Euroopan Neuvostolta toistamiseen kritiikkiä Suomen perusturvan liian alhaisesta tasosta, Ihmisoikeusliitto 15.6.2018.
26. Köyhyys – syitä ja seurauksia. Niko Eskelinen ja Jiri Sironen (toim.), Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin, Helsinki 2017.

ERIARVOISUUTTA
VASTAAN. KAIKKI ON
ARVOKKAITA. -ANJULI

Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen
vastainen verkosto EAPN-Fin

2018

www.eapn.fi